

1. UVOD

Postaviti sve na svoje mjesto nije uvijek lak posao, pogotovo kada treba uklopiti mnogo različitih zahtjeva u ograničen broj mjesta. Pojavljuju se i teži zadaci. Potrebno je uklopiti ne samo zahtjeve jedne strane, nego i druge, treće, četvrte. Organizacija vremena, prostora i resursa danas nije ni malo jednostavan posao. Jedan od takvih teških organizacionih zadataka svake godine se stavlja pred obrazovne ustanove. Resursi svake škole su učenici organizovani u odjeljenja, nastavnici koji izvode nastavu, predmeti koje učenici slušaju, dostupan učionički prostor i naravno ograničeno vrijeme u koje treba sve to uklopiti.

Obrazovne ustanove početkom svake školske godine susreću se sa velikim problemom organizovanja nastave. Organizacija nastave podrazumjeva proces kreiranja rasporeda časova. Nekada proces izrade rasporeda traje i po više sedmica, skoro čitav ljetni raspust pred novu školsku godinu. Zašto je to tako?

Raspored časova je skup velikog broja elemenata koje je potrebno posložiti u okviru vremena, prostora i zahtjeva. Vrijeme je ograničeno brojem časova i njegovim trajanjem, prostorija je najčešće malo, zahtjevi za izradu rasporeda u RS postaju sve komplikovaniji zbog novih didaktičkih i zakonskih pravila, kao i vrijeme koje se stavlja pred ljude koji ga izrađuju, naravno, ono postaje sve kraće.

Ljudi koji izrađuju raspored najčešće su nastavnici koji duži vremenski period rade u školi, jer oni imaju iskustvo sa izradom rasporeda i time se bave duže vrijeme, poznaju zahtjeve svojih kolega, upoznati su sa brojnim pedagoškim, didaktičkim i zakonskim ograničenjima koje treba ispoštovati da bi se odradio raspored prihvatljiv za sve.

Izrada rasporeda časova u velikoj mjeri radi se ručno, jer ne postoji univerzalni algoritam koji se može koristiti u svim obrazovnim ustanovama, ili je on cijenom neprihvatljiv za skroman budžet škole. Na tržištu postoji veliki broj softvera, i njihovo korištenje je jako velika podrška u odlučivanju a svaki konačan rezultat mora se naknadno doradivati. Dorada je neophodna zbog više razloga: zahtjeva i mogućnosti nastavnika da u određeno vrijeme budu dostupni, zauzetost prostorija, dijeljenja odjeljenja u grupe, opterećenja učenika, podudarnost predmeta i sličnih situacija koje će biti opisane u narednom tekstu.

Svaka škola ima svoje specifične zahtjeve. Najčešće pored matičnih škola tu su i područne škole u kojima rade isti nastavnici, takođe, nastava je često organizovana u dvije smjene zbog nedovoljnog broja učioničkih prostorija, neki nastavnici putuju do svojih radnih mjesta i ne mogu stići na prve časove, neki nastavnici ne mogu imati zadnje časove jer moraju stizati u druge škole i slično. Spisak zahtjeva je veoma dugačak.

Prije svega potrebno je izvršiti detaljan uvid u postojeće stanje svake škole pojedinačno, i napraviti globalni plan. Izrada rasporeda uvijek počinje analizom zahtjeva i sa ograničenjem da nastavnik i odjeljenje ne mogu imati dva predavanja u isto vrijeme i ne mogu imati više predavanja nego što je to Zakonom utvrđeno. Postoje i neki zahtjevi koji ne moraju strogo da se ispoštuju. Sve zahtjeve i ograničenja možemo rasporediti u takozvana čvrsta i meka ograničenja a o njima više u narednim poglavljima.

Ono što je zajedničko svim školama je težnja da se proces izrade rasporeda automatizuje. Razmišljanje i pokušaj automatizacije spominje se prije 50 godina (Gotlieb 1963). Do danas, nije pronađeno automatsko rješenje koje bi bilo univerzalno i zadovoljilo zahtjeve svake škole u RS.

Cilj ovog rada je da se prikaže težina izrade rasporeda časova, neke metode izrade te prijedlog rješenja rasporeda časova u OŠ "Branko Ćopić" Prnjavor.